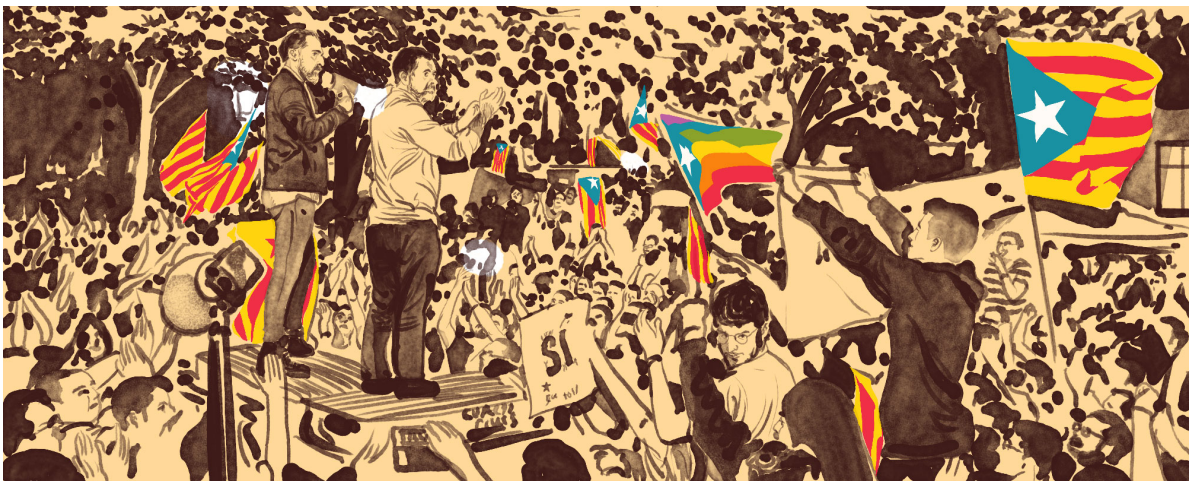
EL DEBAT A CATALUNYA

Enfortir la democràcia és inajornable

Jordi Cuixart

"Tu pots dir la meva barca,
però les veles sempre seran el vent"

Antonina Canyelles

Som davant d'un conflicte polític històric; l'encaix de Catalunya i Espanya no és patrimoni del segle XXI, però és evident que el 2010 la història es va accelerar fins a la tardor del 2017. Fins a la tardor del 2019, de fet: de la sentència del Tribunal Constitucional a la sentència del Tribunal Suprem, 10 anys més tard. De la sentència que menyspreava la sobirania popular, també la representada pel Congrés espanyol, a la sentència que condemna drets fonamentals i manté presos polítics, 40 anys després de la dictadura franquista.

De la resignació autonomista a la proposta i avenç sobiranista, parlem d'un cicle que va començar amb una resposta reaccionària a l'aspiració catalana de més autogovern, amb la recollida de signatures del PP contra l'Estatut, il·lustrant un anticatalanisme estructural. Sense oblidar que, abans, la societat catalana s'autoorganitzava per tirar endavant unes incipients consultes sobre la independència, l'embrió del 9-N, però alhora impulsava manifestacions per unes infraestructures dignes, que tenien la seva rèplica en actes destacats com el de l'IESE, reivindicant la gestió de l'aeroport del Prat per fer-ne un enllaç intercontinental.

I l'1 d'Octubre del 2017 és, sens dubte, la culminació de la resposta ciutadana a aquest

cicle polític. D'una banda, amb l'acte de desobediència civil més important dels últims anys a Europa, i de l'altra i en contrast, amb la brutalitat policial i la repressió amb què va reaccionar l'Estat aquell dia, i que avui continua legitimant.

"Quan els pobles estan mal governats s'estén espontàniament el desig de governar-se per si mateixos", diu Xavier Antich. Segurament, si obrim el focus, aquest és l'origen del conflicte, que ens remunta als inicis del catalanisme, a la seva aparició com a moviment polític i social. Perquè si el país majoritàriament hagués vist respectat i millorat l'autogovern amb un encaix realment federal, així com la seva llengua i cultures respectades, probablement el catalanisme no hauria mutat fins al sobiranisme vigent com a expressió política central i majoritària, tant al carrer com al Parlament.

> Si el país hagués vist respectat l'autogovern i la seva llengua i cultura, el catalanisme no hauria mutat fins al sobiranisme vigent com a expressió política central i majoritària

En una Catalunya acostumada a avançar gràcies a un teixit associatiu molt potent i malgrat tenir un Estat a la contra, aquesta dècada ha evidenciat un model autonòmic i centralista obsolet, exemplificat per la desinversió estructural i compartida amb la resta dels Països Catalans. O amb la suspensió permanent de les lleis socials aprovades per àmplies majories al Parlament de Catalunya, per part del propi Tribunal Constitucional. I, enmig dels estralls d'una crisi econòmica mundial o de l'esgotament bipartidista -amb un PSOE cada cop més desubicat i proper a la dreta sociològica- la majoria de la ciutadania sembla concloure que per millorar les condicions de vida cal bastir un projecte alternatiu al que emana de la Transició del 78.

Arribar a la situació actual, doncs, ha sigut inevitable en la mesura que reflecteix el canvi de posició dels actors en un conflicte polític més viu que mai. La volatització del sistema de partits polítics existents fins fa una dècada i la mobilització sobiranista a les urnes i al carrer, tan intensa com sostinguda i excepcional a nivell internacional, n'és el gran exponent, mentre que la deriva autoritària i la repressió contra responsables civils i representants escollits democràticament ha sigut la (trista) resposta d'un l'Estat incapaç de formular cap tipus de proposta política constructiva.

Sí, aquesta resposta violenta per part de l'estat s'hauria pogut evitar en una democràcia amb voluntat de madurar per acomodar la diferència, però diríem que l'Estat ha aplicat les receptes de sempre. I dels oblits i silencis de la transició n'hem heretat la inviolabilitat borbònica fins i tot per corrupció, una llei mordassa que no deroga ni "el govern més progressista". O un poder judicial que manté l'encàrrec polític de garantir la unitat d'Espanya al preu que sigui, com diria Pérez Rubalcaba, fins i tot de condemnar drets fonamentals i empresonar ciutadans que representen entitats cíviques.

Com a part de la societat civil organitzada, penso que res del que va fer Òmnium va ser en

va, en la mesura que vam exercir drets fonamentals, que és la millor manera de preservar-los.

El dret a la protesta davant les decisions judicials és igual de legítim com el dret de la protesta davant de qualsevol altre poder de l'Estat. I això és el que fèiem a la concentració del 20-S, protestar per unes actuacions amb les quals no estàvem d'acord, protestar davant l'intent d'escorcoll sense ordre judicial a la seu d'un partit polític, la clausura sense cap autorització de desenes de pàgines webs, la detenció de 16 alts càrrecs, entrades i registres a empreses o els més de 40 escorcolls que s'estaven duent a terme en diferents edificis de la Generalitat. A tot això, cal sumar-hi que aquell mateix dia 30 dels 750 alcaldes investigats per la fiscalia havien de declarar per haver donat suport públic al referèndum.

> S'ha evidenciat un model autonòmic i centralista obsolet, exemplificat per la desinversió estructural i la suspensió permanent de les lleis socials aprovades per àmplies majories al Parlament de Catalunya

Perquè l'1-O, i davant el dilema entre exercir drets fonamentals o acatar una suspensió cautelar de celebració del referèndum dictaminada per un Tribunal que no ens interpel·lava com a ciutadans, la decisió fou meridianament clara: exercir de nou el dret a la protesta pacífica. I per això aquell dia milers de ciutadans van sortir al carrer amb una papereta a la mà i es va produir – de manera possiblement més inconscient del que ens pensem- un dels actes de desobediència civil més massius de la història de l'Estat.

Un exercici de drets, emmarcat en la lluita no-violenta, que precisament pren sentit quan incomoda i molesta; perquè si no es així, quin sentit tindria protestar? "L'acte de desobediència com a acte de llibertat és el principi de la raó", diu Erich Fromm.

Possiblement vam menystenir la brutalitat de la resposta repressiva de l'1-O, i en vam prendre consciència a mesura que tot responia perfectament a un manual antic i orquestrat per escapçar un moviment considerat dissident, amb la cerimònia final d'un judici al Suprem com a colofó i aparador jurídic. Dècades enrere, de fet, una de les grans obres del govern d'Aznar havia estat precisament la reforma en profunditat de la cúpula del poder judicial, convertint el Consell del Poder Judicial en una mena de guardians de les essències de la pàtria.

I avui, més de 1.000 dies de presó després, sabem que l'Estat –des del govern fins al propi tribunal sentenciador– ha decidit assumir el cost d'ignorar les denúncies del Grup de Detencions Arbitràries de l'ONU o d'Amnistia Internacional exigint el nostre alliberament com a ciutadans de la UE. És un fet preocupant en un Estat de Dret: sabem que l'única sentència justa només la podem esperar del Tribunal Europeu de Drets Humans d'Estrasburg, i que aquesta serà gestionada segons convingui a l'Estat espanyol.

> Possiblement vam menystenir la brutalitat de la resposta repressiva de l'1-O, i en vam prendre consciència a mesura que tot responia perfectament a un manual antic i orquestrat per escapçar un moviment dissident, amb la cerimònia final d'un judici al Suprem

El compromís de "Ho tornarem a fer" respon precisament a la voluntat de tornar a exercir tots i cadascun dels drets condemnats al Suprem, perquè són drets universals i col·lectius. Per això, l'estratègia jurídica ha sigut acusar l'Estat de vulnerar-los amb cada dia de presó i cada sessió del judici, i no només per part nostra, sinó que les conclusions dels observadors aplegats a l'*International Trial Watch* són alarmants en termes democràtics.

La mobilització sobiranista que Òmnium ha impulsat al costat d'altres organitzacions civils respon a una aposta per la no-violència i, quan convingui -com va ser el cas de l'1-O- a la desobediència civil, com als instruments més potents que té una societat o un col·lectiu per a transformar una realitat que considera injusta, assumint les conseqüències dels propis actes. Perquè considerem legítima l'aspiració ciutadana d'exercir el dret a l'autodeterminació, vam aprofitar el judici del TS per defensar la desobediència civil com una eina democràtica de progrés col·lectiu, també perquè Catalunya pugui escollir el seu futur polític a les urnes.

L'obediència cega a la llei no fa progressar cap societat. Des de la Vaga de la Canadenca o al boicot de la Vaga dels tramvies, passant per la insubmissió o el moviment contra els desnonaments, la desobediència civil ha sigut sempre un instrument molt útil per assolir conquestes socials. Per denunciar el racisme sistèmic als Estats Units, per la democràcia a Hong Kong o salvar vides al Mediterrani. Si volem fer front a la crisi migratòria o la climàtica, no podem renunciar a l'exercici de la desobediència civil per transformar lleis i decisions judicials emparades en la legalitat però tan injustes com injustificades. Sense confondre ni frivolitzar, perquè sempre reclama una estratègia i uns objectius clars i compartits.

L'existència de presos polítics i exiliats, doncs, reflecteix certament el fracàs de la paraula, del diàleg polític entre Catalunya-Espanya, però considerem que alhora forma part d'una etapa col·lectiva de creixement i aprenentatges positius no només per al moviment i la causa que representem sinó per al conjunt de la ciutadania. Perquè, honestament i humil, denunciant aquesta situació contribuïm a fer visible el conflicte, en lloc de resignar-nos a normalitzar la frustració i la resposta autoritària per soterrar-lo. La repressió no pot convertir-se en un xantatge ni un topall que limiti la voluntat d'una majoria democràtica, ni aquí ni enlloc.

Ens sembla fonamental no confondre l'esfera política amb la ciutadana, perquè l'anticatalanisme és certament una arma electoral, una font de vots explotada tant pel PP com per Ciutadans i Vox, però alhora per l'ànima més nacionalista del PSOE. Però com vam dir a l'última paraula al Tribunal Suprem, això no va de confrontar ciutadans ni pobles, sinó que per transitar cap a una altra situació possible, és fonamental deixar de deshumanitzar

l'altre i conèixer-nos més i millor els uns als altres.

Creiem que va de tenir ben present que l'únic adversari real a batre és la por; la por a la paraula, la por a la diferència i, en massa casos, la por al diàleg sense apriorismes ni limitacions. Una democràcia consolidada i madura no pot tenir por de l'empoderament de la seva ciutadania. El món es troba i es trobarà davant conflictes que l'han fet evolucionar i no podem tenir por dels conflictes. Del que hem de tenir por és de les sortides no democràtiques als conflictes, d'enquistar-los en lloc de gestionar-los amb la profunditat i intel·ligència necessàries.

El que és alarmant és que el jove Dani Gallardo porti més de 8 mesos de presó preventiva per manifestar-se a Madrid contra la sentència del Suprem; els mesos que dos joves catalans d'origen magrebí, l'Ibrahim i el Charaf, també van perdre la llibertat abans de quedar absolts per manca de proves.

Com a pres polític, he reiterat que la meva prioritat no és sortir ràpid de la presó sinó sortir-ne amb dignitat i, sobretot, la resolució democràtica del conflicte. Allò que sigui bo per al conjunt de la societat catalana ho serà per als presos polítics, que no poden ser un obstacle. Des d'Òmnium reivindiquem el diàleg sincer i sense límits o renúncies de cap part per trobar solucions efectives per al conflicte polític.

> L'únic adversari real a batre és la por; la por a la paraula, la por a la diferència i, en massa casos, la por al diàleg sense apriorismes ni limitacions

I aquesta és una demanda del 80% de la ciutadania catalana, un gran consens de país que sobrepassa el sobiranisme, que no es pot ignorar si realment es vol avançar en aquest sentit, en lloc de seguir avalant la via repressiva i vulnerant drets fonamentals d'una majoria social i política. És obvi que això reclama lideratge i empatia, coratge polític, per deixar d'una vegada per totes d'externalitzar-ne la gestió als tribunals i no traspassar el conflicte a les properes generacions.

Ho diem amb tota l'exigència i el respecte pel valor de la paraula. Amb més de 2.500 represaliats i prop de cent anys de condemna al Tribunal Suprem, l'amnistia i la fi de la repressió seria un bon punt de partida. Però sense un canvi de posicionament d'un govern espanyol de Pedro Sánchez que manté la mateixa posició que el seu predecessor Mariano Rajoy és obvi que l'interès dels poders de l'Estat és contrari al diàleg.

I, en qualsevol cas, negligiríem com a ciutadans si ho deixéssim tot només en mans dels partits polítics i les institucions: el nostre deure també és continuar mobilitzant-nos i pressionant per la solució democràtica. Continuar exigint que parlin clar a la ciutadania sense caure en l'enfrontament estèril, tant intern com extern, que la repressió precisament persegueix. Defugint personalismes i enfortint també nous lideratges en tots els àmbits de

la societat.

Des d'Òmnium tenim molt clar que per avançar realment cap a una República ens cal ser més i més determinats, ens cal enfortir la legitimitat de les decisions que prengui el conjunt de la ciutadania com ens cal tenir present sempre, que ni la presó ni l'exili poden condicionar aquest legítim anhel.

Però també és evident que la via repressiva ha fracassat en l'objectiu d'alterar la majoria democràtica de Catalunya i la seva continuïtat, com passa en societats madures i organitzades, la qual cosa no fa més que consolidar aquesta realitat. Per tant, exigir unes regles de joc estrictament democràtiques i aturar el xantatge sistèmic del poders de l'Estat és fonamental si realment la normalitat institucional i política són objectius compartits.

Quan acabo aquestes línies, un dels protagonistes de la Transició, el rei emèrit Joan Carles I, fuig cames ajudeu-me per corrupció i amb la complicitat dels poders de l'Estat –de l'hereu Felip VI fins al govern espanyol– i l'anestèsia col·lectiva d'una immensa part de la societat espanyola, alimentada per una notable intel·lectualitat i mitjans de comunicació acrítics. Fets que constaten una vegada més la diferència en el grau d'exigència democràtica entre Catalunya i una part molt significativa de la resta de l'Estat.

Òmnium avui continua sent víctima de la repressió pel simple fet de defensar el dret a l'autodeterminació per vies pacífiques i democràtiques. Però els poders d'aquest Estat no han aconseguit liquidar la nostra missió fundacional de servei públic amb la llengua, la cultura i la cohesió social.

De fet, som un modest exemple més d'una xarxa associativa que s'organitza –molt sovint de manera horitzontal– per causes socials i valors universals que reflecteixen un país inclusiu que, com en el cas de la lluita contra la Covid-19, en les situacions més adverses és capaç de sumar forces per tornar a aixecar el país com ho van fer els nostres avis i àvies.

> Som un modest exemple més d'una xarxa associativa que s'organitza per causes socials i valors universals que, en les situacions més adverses, és capaç de sumar forces per tornar a aixecar el país

Per això, creiem que ens pertoca recuperar, generar, enfortir i consolidar grans consensos de país, en àmbits com l'educació, l'habitatge, la pobresa energètica i l'exclusió social, però també el dret a decidir el nostre futur polític com a nació, el dret a l'autodeterminació. Posant en valor èxits compartits com el model d'escola catalana però també lluitant per la defensa dels drets civils i polítics, que avui són vulnerats a diversos activistes, artistes o periodistes, així com compartint les lletres catalanes o l'audiovisual en català amb tots els nostres conciutadans, per enfortir l'imaginari col·lectiu de país, sense demanar renúncies a ningú.

Som conscients que els reptes de país desborden els nostres àmbits de treball i intentem ser coherents amb els nostres objectius, capacitats i rol, des de la societat civil. És a dir, que el bon govern i unes institucions fortes són imprescindibles per a l'interès general i el progrés col·lectiu, com els estralls de la Covid-19 evidencien arreu del món.

Segueix plovent sobre mullat, així que ens cal molta empatia i confiança mútues per poder sortir d'aquesta nova crisi sense que la fractura social sigui irreversible i l'ascensor social s'aturi definitivament a Catalunya. La vella "normalitat" eren conseqüències enquistades per la crisi econòmica del 2009, com un milió de catalans a l'atur o el 25% en situació de pobresa. Aquesta sí que és una fractura real i alarmant que cal revertir, per no deixar-nos ningú pel camí.

Per totes les persones que avui viuen als Països Catalans i les que encara no hi són i hi acabaran forjant futur. Sentim el mateix orgull per ser un país on es parlen més de 300 llengües i que el català hagi pogut resistir fins al S.XXI convertint-se en una llengua útil i una senya d'identitat compartida, als patis d'escola, a les assemblees o al món digital. Compartim els versos d'Estellés o Marta Pessarrodona fins a les veus internacionals de Rosalía o Sílvia Pérez Cruz.

Com a societat civil organitzada, doncs, tenim la responsabilitat democràtica de seguir enfortint l'esperit crític per estrènyer la cohesió i construir societats més lliures. Perquè tampoc un millor accés a l'educació i la cultura no ha impedit que arreli el discurs de l'odi en les mateixes societats que van patir les pitjors atrocitats del segle XX. L'extrema dreta, blanquejada a les pantalles i promoguda als tribunals, creix als parlaments i s'aprofita de totes les escletxes que troba.

Perquè, al capdavall, el racisme que pateixen refugiats i migrants que lluiten pel dret a viure o bé l'emergència climàtica també ens recorden, com ho fa un virus mundial, que com a humans hem generat un sistema que té falles globals de gravetat extrema i requereix respostes dràstiques. I que en l'origen hi ha la manca de qualitat democràtica dels nostres sistemes de govern, a Catalunya, als Estats Units o la Xina. Sense anar gaire lluny, milions de ciutadans d'Hongria o Polònia pateixen l'abús de poder governamental davant no només la timidesa, sinó el silenci més vergonyós de la Comissió Europea.

Conrear la fraternitat entre els pobles i la consciència ambiental, l'humanisme, és una necessitat inajornable, per més que governs i institucions s'entossudeixen a mesurar el benestar en termes materials i a curt termini. Perquè la crisi no és només entre Catalunya i l'Estat espanyol, sinó que és arreu del planeta, on milions de persones pugnen perquè les receptes autoritàries i populistes no s'imposin a drets i llibertats individuals i col·lectives. Possiblement sigui aquesta la més gran i esperançadora de les lluites compartides.

Jordi Cuixart
President d'Òmnium Cultural
Presó de Lledoners, 4 agost del 2020

Jordi Cuixart

Jordi Cuixart i Navarro és empresari, activista i president d'Òmnium Cultural. Format professionalment en mecànica per l'Institut Escola Industrial de Sabadell, és director general d'Aranow Packaging Machinery, empresa dedicada a fabricar maquinària d'embalatge flexible. El seu activisme social i cultural lligat al catalanisme el va dur l'any 2015 a la presidència d'Òmnium Cultural, entitat de la qual n'és soci des del 1996. Des de l'octubre del 2017 es troba en situació d'empresonament arran dels fets ocorreguts entre el setembre i l'octubre del mateix any, emmarcats en el procés d'independència de Catalunya. El Tribunal Suprem espanyol, en la sentència dictada en la causa especial 20907/2017, el va condemnar per un delicte de sedició a una pena de 9 anys de presó i inhabilitació. Ha publicat diversos llibres, entre els quals *Tres dies a la presó: Un diàleg sense murs* (2019) o *Ho tornarem a fer* (2019).